Commissie Omgevingskwaliteit

Bezoekadres
Weesperplein 8
Amsterdam

Postbus 1409
1000 BK Amsterdam
crk@amsterdam.nl
www.crk.amsterdam.nl

Commisse Aanwijzing Monumenten

Onderwerp	Adviesaanvraag aanwijzing Houtveemloods Nieuwe Hemweg 10
Datum	30 september 2024
Commissie	Freek Schmidt (voorzitter), Isabel van Lent (architectuurhistoricus), Petra Brouwer (architectuurhistoricus), Bastiaan van de Kraats (restauratiearchitect)
Secretaris	Elles van den Hoek
Adviseur(s)	Agnes Hemmes, Jolande Kirschbaum (Monumenten en Archeologie)

Geachte leden van het college van burgemeester en wethouders,

U heeft de subcommissie Aanwijzing Monumenten van de Commissie Omgevingskwaliteit gevraagd advies uit te brengen over de monumentwaardigheid van de Houtveemloods aan de Nieuwe Hemweg 10.

De commissie hanteert bij de advisering de selectiecriteria voor monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten, zoals vastgesteld in de Erfgoedverordening. Zij beoordeelt of dit gebouw voor Amsterdam van belang is vanwege de stedenbouwkundige, architectonische en/of cultuurhistorische waarde. Daarnaast wordt vastgesteld in hoeverre het een gaaf en/of zeldzaam voorbeeld is voor een bepaalde periode of van een bepaald (gebouw)type.

De commissie adviseert u de loods aan de Nieuwe Hemweg 10 te beschermen als gemeentelijk monument. De in 1950 opgeleverde Houtveemloods is van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van de inrichting van de voor die tijd vernieuwende Houthaven en heeft door de ligging en schaal een bijzondere betekenis voor het aanzien van dit gebied. Cultuurhistorisch is de loods van belang als representatief voorbeeld voor de ontwikkeling van de (hout)haven en industriële geschiedenis van Amsterdam. Als onderdeel van een van de eerste naoorlogse havenuitbreidingen staat dit project symbool voor een door de overheid gestimuleerd groot project voor wederopbouw en vooruitgang. De Houtveemloods is nog een van de weinig overgebleven loodsen die herinnert aan de prominente rol die Amsterdam sinds de late zestiende eeuw heeft gespeeld in de internationale houthandel en is daardoor van grote betekenis voor de

eeuwenoude geschiedenis van de economische en ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Daarnaast vertegenwoordigt de loods architectonische waarde vanwege de typologie. Door zijn enorme omvang en constructiemethode is het een representatief voorbeeld van hoogwaardige ingenieursbouw.

Bij de herontwikkeling van dit gebied kan de Houtveemloods een rol als identiteitsdrager vervullen en het verhaal van de havens en voor Amsterdam belangrijke geschiedenis van de houthandel levend houden. In dat licht zou het goed zijn om een aantal kenmerkende aspecten van de oorspronkelijke infrastructuur zichtbaar te houden en/of te herstellen.

Stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde
Ten noordwesten van de oude Houthaven werd in 1949-1950 de nieuwe Houtveemhaven, de huidige Mercuriushaven, gegraven. Tegelijkertijd werd aan de zuidoostzijde van deze haven, op een speciaal daarvoor aangelegd schiereiland, een nieuwe loods met enorme omvang gebouwd voor de op- en overslag van hout. Samen met Schiphol, de verbreding van het Amsterdam-Rijnkanaal en de Hemwegcentrale, was dit een van de grote, door de Rijksoverheid in het kader van de wederopbouw gestimuleerde projecten ter versterking van de havenindustrie en handel. De Houtveemloods is een belangrijk onderdeel in de schaalvergroting en modernisering van de Amsterdamse houthandel. Nieuwe constructiemethodes en technologie maakten het mogelijk om een hal van deze enorme omvang te realiseren, waarbij de logistiek van de op- en overslag van hout geoptimaliseerd kon worden. Met topkranen op de kade kon het hout, via de doorstekende kraanbanen van de loods, van zeeschepen worden over geladen op binnenvaartschepen die in het inmiddels gedempte Houtveemkanaal aan de andere zijde van de loods lagen. Deze modernisering zorgde ervoor dat Amsterdam na de Tweede Wereldoorlog de concurrentie kon aangaan met houthandel in andere Europese steden. Tot de jaren ’60 was dit de grootste importhaven van Nederland. De Houtveemloods is daarmee cultuurhistorisch van waarde als belangrijke schakel in de internationale houthandel en staat symbool voor de economische wederopbouw en vooruitgang.

Architectonische waarde
De rechthoekige Houtveemloods van 100 bij 150 meter en een hoogte van 26 meter, gerealiseerd door Werkspoor NV naar een ontwerp van de Dienst Publieke Werken, vertegenwoordigt architectonische waarde als bijzonder voorbeeld van ingenieursbouw. De hoofddraagconstructie bestaat uit geklonken stalen vakwerk kolommen, liggers, windverbanden en kraanbaanliggers, een bimsbetonnen cassettendak met lichtstraten en zijgevels die bestaan uit een stalen vakwerk gevuld met baksteen. In typologie volgt de loods de traditionele opzet van een houthal met oorspronkelijk open kopgevels. De destijds vernieuwende constructiemethode zorgde ervoor dat een enorme schaalvergroting mogelijk werd. Bijzonder is de oriëntatie van het gebouw in combinatie met de infrastructuur, die een zo efficiënt mogelijk proces mogelijk maakten.

Gaafheid, herkenbaarheid en zeldzaamheid
De oorspronkelijke hoofddraagconstructie en het casco van de loods zijn nog grotendeels intact. Toen de loods, in de jaren ’80 van de vorige eeuw, zijn oorspronkelijke functie verloor en geschikt werd gemaakt voor de opslag van andere goederen zoals cacao, zijn de kraanbanen ingekort en de kopgevels en de rechter zijgevel voorzien van gevelbeplating. Deze ingrepen zijn grotendeels reversibel. Door het verdwijnen van de kranen op de kade en een deel van de infrastructuur is een

deel van de leesbaarheid van de oorspronkelijke functie verloren gegaan. Desondanks is de Houtveemloods door zijn omvang een duidelijk herkenbaar landmark in dit gebied.
Van de enorme hoeveelheid houtloodsen die Amsterdam ooit rijk was, zijn er nog slechts een paar over. In de Houthaven is deze loods zelfs de enige.

Amsterdam, 31 oktober 2024
Commissie Aanwijzing Monumenten

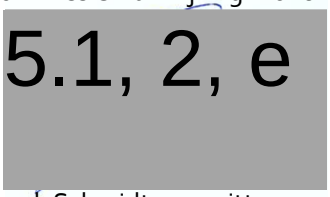

Freek Schmidt, voorzitter

Cc Monumenten en Archeologie